

הצריכה והחיסכון הפרטיים

1. קווי ההתפתחות העיקריים

הצריכה הפרטית הריאלית לנפש גדלה בשנת 1977 בכאחוז אחד, לאחר עלייה של כ-2.5 אחוזים ב-1976 וירידה של כ-2 אחוזים ב-1975. דפוסי הגידול של רכיבי הצריכה הפרטית דומים לאלו שבשנים 1974 עד 1976: עלייה איטית ביותר בסעיפי הצריכה השוטפים, ירידה ברכישות מוצרים בני קיימא, ועלייה מהירה (יחסית) בצריכה (התחשיבית) של דיור.

ההכנסה הפרטית הפנויה לנפש, שירדה בשנים 1974—1976 בשיעור של 6 עד 10 אחוזים¹, גדלה ב-1977 ב-3.5 עד 4 אחוזים ריאליים; אולם למרות הגידול, נמוכה עדיין ההכנסה הפרטית הפנויה הריאלית לנפש בשנה הנסקרת מרמות השיא בשנים 1972—1973.

בין השנים 1974 ל-1976 התרחשו תנודות חריפות, יחסית, בתקופות קצרות, ברמת הצריכה הפרטית, אך בממוצע שנתי הסתמנה בה יציבות, למרות הירידה שחלה בתקופה זו בהכנסה הפרטית הפנויה.

עליית ההכנסה ב-1977 איפשרה למשקי הבית להגדיל במקצת את שיעור החיסכון, שירד בצורה חריפה בשלוש השנים הקודמות. עליית שיעור החיסכון השנה הסתייעה בגידול כוח המשיכה של חיסכון במניות וחיסכון-השקעה בדיור, וכן היתה נעוצה בעובדה, כי שולמו השנה סכומים ניכרים של תשלומי שכר רטרואקטיביים, שהנטייה לחסוך מהם גבוהה יותר.

ברכיבי הצריכה הפרטית היתה השנה עלייה, של כ-2 אחוזים, בצריכה לנפש של מזון, משקאות וטבק, וכן עלה משקלו של סעיף זה בסך הצריכה. הצריכה לנפש של מוצרים תעשייתיים אחרים עלתה בכ-6 אחוזים, וכן גדלה צריכתם של שירותים אחרים (5.5 אחוזים). צריכת מספר רכיבים ירדה: הלבשה, הנעלה וחפצים אישיים (1.5 אחוזים), וברכישת מוצרים בני קיימא הואט קצב הירידה בהשוואה לשנים קודמות (3.5 אחוזים).

הגידול בחיסכון הסקטור הפרטי התרכו השנה בחיסכון בנכסים פיננסיים, ובמחצית השנייה של 1977 נראה כי גדל החיסכון-השקעה בדיור. הרווחים הבלתי מחולקים של הפירמות ירדו, כנראה, ב-1977.

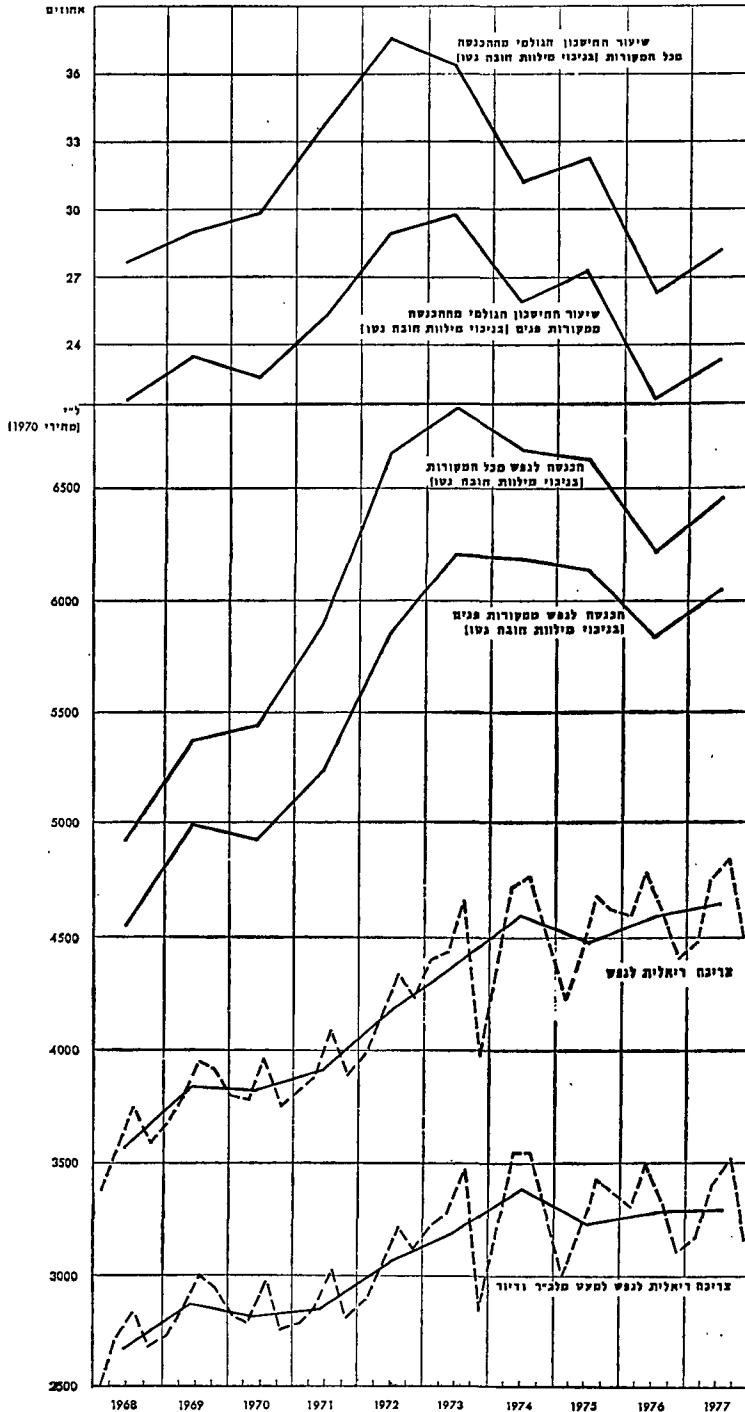
2. סך הצריכה והחיסכון הפרטיים

ב-1977 עלתה הצריכה הפרטית הריאלית לנפש בכאחוז אחד; בניכוי צריכת המלכ"ר והדיור (סעיפי צריכה, שאין הצרכנים קובעים את כמותם בשנה השוטפת) — עלתה הצריכה הפרטית הריאלית בכמחצית האחוז בלבד.

¹ בהתאם להגדרות שונות של ההכנסה, ראה לוח ב'9 ות'1.

דיאגרמה ח' 1

צריכה פרטית לנפש, הכנסה פרטית פנויה לנפש ושיעור ההיסכון, ער 1977

לוח ח' 1
הצריכה הפרטית, 1970 עד 1977

1977	1976	1975	1974	1973	1972	1971	1970	
88,148	62,880	46,676	33,237	22,186	17,055	13,414	11,339	הצריכה הכוללת במחירים שוטפים (מיליוני ל"ר)
העלייה או הירידה (—) לעומת התקופה הקודמת (אחוזים מעוגלים)								
3.5	4.5	0	8.5	8.5	10	6	3	הצריכה הריאלית הכוללת
1	2.5	—2	5	5	6.5	2.5	0	הצריכה הריאלית לנפש, למעט מלכ"ר ודיוור
0.5	2	—4	6	5	6.5	1.5	—1.5	הצריכה הריאלית לנפש
3.5	—5.5	—0.5	0	6.5	12	6.5	—1.5	ההכנסה הריאלית לנפש ממקורות פנים ¹
4	—6	—0.5	—2.5	3	12.5	8.5	1	ההכנסה הריאלית לנפש מכל המקורות ¹

(1) בניכוי מילווה חובה נטו.

ה מ ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

העלייה בצריכה הפרטית ב־1977, כמו בשנתיים־שלוש שקדמו לה, התרחשה בעיקר בתחום הצריכה ה"שוטפת" — מזון, משקאות וטבק, דלק ומאור, מוצרים תעשייתיים אחרים ושירותים אחרים²; ואילו ברכישת מוצרים בני קיימא ובנסיעות לחו"ל הצטמצמה הצריכה לנפש.

ההכנסה הפרטית הפנויה לנפש גדלה ב־1977 ב־3–4 אחוזים, לאחר ירידה רצופה בין 1974 ל־1976. על אף העלייה השנה, היתה עדיין ההכנסה לנפש ב־1977 נמוכה מרמת השיא של ההכנסה ב־1973.

העלייה המהירה יותר של ההכנסה, לעומת הצריכה, התבטאה בעלייה ריאלית, של כ־25 אחוזים לנפש, בחיסכון הפרטי³, אולם שיעור החיסכון, חרף עלייתו השנה (לכ־23 עד 25 אחוזים), נמוך עדיין מרמתו הגבוהה בשנים 1971–1973.

מ־1973 ניכרו תנודות משמעותיות בצריכה הפרטית: במחצית הראשונה של 1974 חלה בצריכה עלייה מהירה; ירידה התרחשה ברביע האחרון של 1974 וברביע הראשון של 1975; ברביע השני של 1976 עלתה הצריכה, לקראת הטלת מס ערך מוסף, והיא ירדה לאחר מכן.

עם זאת, על פני זמן קצו חלק מהתנודות אלה את אלה, וניתן לומר (בהתחשב בגודלם המוחלט של השינויים, ובתחום השגיא של האומדנים), כי בין 1973 ל־1977 היתה הצריכה הפרטית לנפש (למעט צריכת מלכ"ר ודיוור) יציבה, עם נטייה קלה לעלייה.

בין השנים 1974 עד 1976 אובחנה בצריכה הפרטית יציבות יחסית, לעומת ירידה חריפה בהכנסות הפנויות, דבר שהתבטא, כאמור, בירידה תלולה של שיעורי החיסכון. ירידה זו נבעה ממספר סיבות:

הצריכה, ובפרט חלקה השוטף, נוטה לקשיחות כלפי מטה; כלומר, שעה שהכנסתם פוחתת, מעדיפים הפרטים לממן את צריכתם השוטפת בהקטנת שיעורי החיסכון וברחיית רכישה של מוצרים בני קיימא, רכישת דירות ונסיעות לחוץ לארץ. הסבר נוסף מתבסס על השינויים בהתפלגות ההכנסות בין שכר לבין הון: הנטייה לצרוך מהכנסות משכר ומהעברות שוטפות גדולה מהנטייה לצרוך מהכנסות מהון והעברות על חשבון הון; כך פעלה עליית משקלו של השכר וההעברות השוטפות בהכנסות, מאז 1974, לירידה בנטייה הממוצעת לחסוך.

על גורמים אלו נוספו אי ודאות לגבי נכונותה ויכולתה של הממשלה לעמוד בהתחייבויותה כלפי החוסכים, הרעה בתנאי החיסכון הממשלתי הצמוד וירידה במחירים היחסיים של הדירות ובשערי המניות, בשנים 1974–1975⁴.

יציבותה של הצריכה בשנים 1974 עד 1976 והעדר צמצום משמעותי בה, על אף ירידת ההכנסה בשנים אלה, הורידה את שיעור החיסכון, כנראה, אל מתחת לרמה הרצויה.

ב־1977 נמשכה העלייה בחלקן של ההכנסות מעבודה: השכר הריאלי עלה ב־8–9 אחוזים, בעוד שהתמורה הריאלית הממוצעת להון ירדה⁵. תופעה זו, כשלעצמה, פועלת להורדת שיעור החיסכון הממוצע.

² הנתונים המפורטים, המתייחסים לסעיפים אלה (לוח ח'4), כוללים גם רכיב צריכה של תיירים בארץ. רכיב זה מנוכה בצורה "גלובלית", ולפיכך רמת הצריכה, וייתכן שגם שיעורי הגידול ב־1977, של הסעיפים הבודדים, מוטים במקצת כלפי מעלה.

³ חסכון פרטי נקי ממקורות פנים בניכוי מלוות חובה נטו. סך החיסכון הפרטי נאמד כהפרש בין ההכנסה הפרטית הפנויה לבין הצריכה הפרטית. היותו אומדן הפרש מרחיב את תחום השגיא של ה"חיסכון הפרטי" מעבר לתחום השגיא של ההכנסה או של הצריכה.

⁴ לפירוט — ראה דוחות בנק ישראל לשנים קודמות.

⁵ ראה פרק ב', וכן לוח י"5.

מאידך גיסא, פעלו ב-1977 מספר גורמים בכיוון הפוך, שאיפשרו למשקי הבית להגדיל במקצת את שיעורי החיסכון. עליית ההכנסה השנה, ורכיב תשלומים רטרואקטיביים בתוכה, שמהם גדולה יותר הנטייה לחסוך; גידול בכוח משיכתו של החיסכון הפיננסי ב-1977 — בעשרת החודשים הראשונים של השנה היו שיעורי התשואה הריאליים בשוק המניות גבוהים ביותר, וריתקו סכומים משמעותיים לרכישת מניות, שהונפקו במהלך 1977.⁶ יש להוסיף על כך את שיפור תנאי החיסכון הפיננסי הצמוד בסוף 1977, וגורם נוסף — עליית מחירי הדיירות, במחצית השנייה של השנה, שהגדילה את האטרקטיביות של החיסכון — השקעה בדירה. כל אלה שימשו השנה רקע לגידול-מה של שיעור החיסכון.

3. הצריכה הפרטית, המקורות והשימושים — קשרי גומלין

בשפל, שפקד את המשק מאז מלחמת יום הכיפורים, עלתה הצריכה הפרטית הריאלית במקצת, לעומת ירידה חריפה בהשקעות, ירידה מתונה בצריכה הציבורית בשנתיים האחרונות, ועלייה משמעותית ביצוא. כתוצאה משולבת של שינויים אלה, שמרה הצריכה הפרטית על חלקה בסך המקורות, למעט יבוא ביטחוני ישיר⁷ — כ-40 אחוזים — ועלה משקלה בשימושים המקומיים, למעט יבוא ביטחוני ישיר, עד ל-55—57 אחוזים, לעומת כ-50 אחוזים לפני מלחמת יום הכיפורים.

לוח ח' 2

הצריכה הפרטית, המקורות והשימושים¹, 1971 עד 1977

(אחוזים מעוגלים)

1977	1976	1975	1974	1973	1972	1971
א. משקל הצריכה הפרטית						
39	40	39	39	38	39	39
1. בסך המקורות ²						
41	41	40	40	39	39	39
2. בסך המקורות ³						
55	54	51	50	49	51	50
3. בשימושים המקומיים ²						
57	55	51	52	51	51	51
4. בשימושים המקומיים ⁸						
ב. משקל היבוא (הישיר והעקיף)						
המיועד לצריכה פרטית						
29	30	31	30	28	31	29
1. בסך היבוא למשק ²						
33	30	29	29	27	27	26
2. בצריכה הפרטית ²						
28	28	28	29	30	31	30
3. בצריכה הפרטית ³						

(1) בכל הגדלים הרלבנטיים — למעט יבוא ביטחוני ישיר.

(2) מחירים שוטפים

(3) מחירים קבועים (המקורות והשימושים בין 1971 ל-1975 במחירי 1970, 1976 ו-1977 — במחירי 1975. היבוא לצריכה הפרטית במחירי 1974). שורות 2 ו-3 — היבוא בל"י בשער חליפין אפקטיבי.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובנק ישראל.

⁶ ניתן להציג גם השפעה הפוכה: עליית שערי המניות מגדילה את הרכוש של כל פרט ופרט; גידול הרכוש פועל להגדלת ההכנסה הקבועה, ובעקבותיה לעליית הצריכה.

⁷ תוצר לאומי גולמי ויבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר.

היבוא המיועד לצריכה הפרטית, במישרין ובעקיפין (סחורות ושירותים), נאמד בשנת 1977 בכ-2 מיליארד דולר (במחירים שוטפים), מזה כ-1.5 מיליארד דולר יבוא תשומות, וכמחצית המיליארד דולר — יבוא ישיר.

הירידה בהכנסה הריאלית, משנת 1974, והעלייה במחירים היחסיים של היבוא, הביאו, בין השנים 1974 ל-1977, להקטנה ריאלית של כ-3.5 אחוזים ביבוא הישיר, המיועד לצריכה הפרטית⁸. ביבוא תשומות, המיועדות לייצור הצריכה הפרטית, חלה בתקופה זו עלייה דומה לעלייה בסך הצריכה הפרטית, כ-8.5 אחוזים⁹.

המחירים של היבוא, המיועד לצריכה הפרטית, עלו בין 1974 ל-1977 (בל"י) בכ-190 אחוזים, לעומת עלייה של כ-150 אחוזים במחירי הצריכה הפרטית. כך גדל משקל היבוא, המיועד לצריכה הפרטית, והגיע בשנת 1977 לכשליש מסך הצריכה הפרטית.

משקל היבוא, המיועד לצריכה פרטית, בסך היבוא למשק, נמוך ממשקל הצריכה הפרטית בסך השימושים (למעט יבוא ביטחוני ישיר); מכאן שהצריכה הפרטית היא "דלת יבוא" בהשוואה לשימושים אחרים.

ראוי לציין, כי שיעורי המסוי על יבוא תשומות לצריכה הפרטית דומים (או שווים) לשיעורי המס המוטלים על תשומות לשימושים אחרים; אולם ביבוא הישיר של סחורות, ובעיקר יבוא מוצרים בני קיימא לצריכה הפרטית, שונים הם שיעורי המס אלה מאלה. מטעמים של הקצאה יעילה של מטבע חוץ, העומד לרשות המשק, רצוי להביא להאחדת סוגי המסים והסובסידיות ושיעוריהם.

4. הרכב הצריכה הפרטית

א. מזון, משקאות וטבק

הצריכה הריאלית לנפש של מזון, משקאות וטבק גדלה ב-1977 בכ-2 אחוזים, למרות עלייה במחירים היחסיים. משקלו של סעיף זה ירד בעבר, ואלו צמצום ההכנסה הפנויה ועלויות המחירים המהירות של סעיף זה, שיבשו את מגמת הירידה. ב-1975 וב-1977 עלה משקל הסעיף מזון משקאות וטבק בסך הצריכה. בצריכת סעיף זה מצוי רכיב (שגודלו אינו ידוע) של צריכת התיירים בארץ; לאור הגידול בתיירות, סביר להניח, כי גידול הצריכה הלאומית לנפש — של מזון, משקאות וטבק היה נמוך במקצת מ-2 אחוזים.

מבין הרכיבים הראשיים, עלתה צריכת המזון ב-1.5 אחוזים לנפש (המחיר הממוצע של המזון עלה ב-42 אחוזים). הצריכה לנפש של משקאות — קלים וחרופים — עלתה ב-10 אחוזים ב-1977, והדבר נובע בחלקו מהגברת התיירות ועלייה איטית, יחסית, במחירים (27 אחוזים). צריכת טבק ומוצרי ירדה ב-1977 בכ-2.5 אחוזים לנפש, בניגוד למגמת מרבית השנים, שבה ניכרה עלייה מהירה יחסית בצריכה זו: בין 1968 ל-1977 גדלה צריכה טבק ומוצרי טבק בכ-68 אחוזים לנפש, בעוד שסך הצריכה הפרטית לנפש גדלה בתקופה זו בכ-30 אחוזים. חלק מהעלייה בצריכת הטבק יש לזקוף לגורמים חברתיים — כלכליים, וחלק — לירידה במחירים היחסיים של טבק ומוצרי, שעלו בין 1968 ל-1977 פי 4, בעוד שמחירי כל הצריכה עלו פי 6 (בקרוב).

⁸ הירידה ביבוא הישיר של סחורות וביבוא הישיר של שירותים היתה דומה — 3.5 ו-4 אחוזים (ריאליים), בהתאמה, בין 1974 ל-1977.

⁹ תוצאה זו נובעת בחלקה משימוש במקדמים הקבועים של לוחות תשומה-תפוקה. שינוי בייצור בכיוון של החלפת יבוא (או הגדלת עתירות היבוא בייצור) איננו מוצא ביטוי בשיטת אמידה זו. כתוצאה משינוי בהרכב הצריכה הפרטית בין 1974 ל-1977, היתה העלייה הריאלית ביבוא תשומות סחורות איטית מהעלייה ביבוא תשומות שירותים — 7 אחוזים בסחורות ו-13 אחוזים בשירותים.

לוח ת' 3

הרכב הצריכה הפרטית, מחירים שוטפים, 1960 עד 1977
(אחוזים)

	ממוצע 1960	ממוצע 1966	ממוצע 1968	ממוצע 1970	1974	1975	1976	1977
	1965	1967	1969	1973				
מזון, משקאות וטבק	32	30	30	27	25	27	27	28
מוצרים בני קיימא	9	7	10	10	11	10	9	9
מוצרים אחרים	16	17	17	15	16	16	6	16
דיור	13	15	14	17	20	19	19	17
מלכ"ר	9	10	9	10	10	10	10	10
שירותים אחרים	20	22	20	20	18	18	19	20
סך כל הצריכה ¹	100	100	100	100	100	100	100	100.0

(1) ללא שינוי מלאי, צריכת זרים נטו, ומזון ירושלים.

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח ח' 4

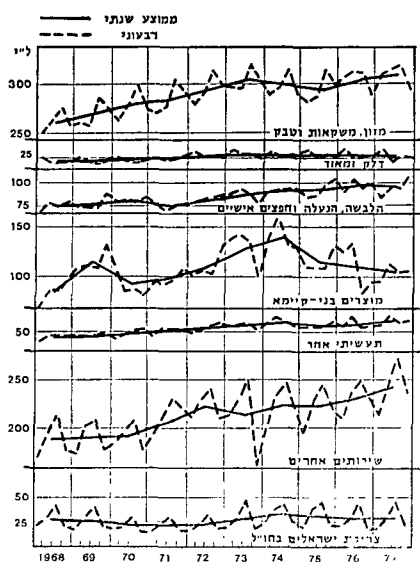
הצריכה הפרטית של סחורות ושירותים לפי רכיבים ראשיים, 1973 עד 1977

העלייה או הירידה (—) לנפש				מחירים שוטפים				
לעומת 1973 ¹		לעומת 1976						
מחיר	כמות	מחיר	כמות	1977	1976	1973	המשקל ב-1977	
(אחוזים)				(מיליוני ל"י)			(אחוזים)	סחורות
263.0	3.9	40.2	2.0	25,088	17,158	4,283	28.5	מזון משקאות וטבק
27.8	1.8	29.9	0.8	3,386	2,527	398	3.8	דלק ומאור
186.8	4.6	31.3	—1.6	6,409	4,854	1,293	7.3	הנעלה הלבשה וחפצים אישיים
234.6	—23.3	37.9	—3.3	8,260	6,056	2,021	9.4	מוצרים בני קיימא
239.8	7.5	38.1	6.1	4,662	3,110	804	5.3	מוצרים תעשייתיים אחרים
250.7	—1.8	37.5	0.9	47,805	33,705	8,799	54.2	סך כל הסחורות
								שירותים
246.6	1.4	49.5	2.5	9,540	6,087	1,774	10.8	מלכ"ר
159.7	23.2	20.8	3.8	15,231	11,887	3,097	17.3	דיור
227.9	6.3	41.2	5.4	18,587	12,208	3,437	21.1	שירותים אחרים ושונות
205.3	10.9	34.9	4.3	43,358	30,182	8,308	49.2	סך כל השירותים
								סך כל צריכת סחורות ושירותים
228.6	3.9	34.0	2.5	91,163	63,887	17,107	103.4	
241.7	—22.3	74.5	67.7	3,015	1,007	469	—3.4	צריכת נטו של זרים בארץ
228.5	4.6	35.5	1.2	88,148	62,880	16,638	100.0	ההוצאה לצריכה פרטית

(1) תשעת החודשים הראשונים של 1973 ושל 1977.

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

דיאגרמה ח' 2
צריכה לנפש של מספר רכיבים של
הצריכה הפרטית, 1968 עד 1977
(ל"י לנפש, מחירי 1970)

יחסית נמוכה רמה זו השנה ב-46 אחוזים לנפש משהיתה ב-1973 (בשל צמצום חריף ב-1975, פרי הגבלות מינהליות והתייקרות מהירה).

ירידת רכישת מוצרים בני קיימא מוסברת על רקע צמצום ההכנסה: רכישת מוצרים אלו מהווה, למעשה, רכישה של מלאי שירותי צריכה, הנצרכים במשך תקופה ארוכה, יחסית, לאחר רכישתם. לפיכך, בתקופה שבה מצטמצמת ההכנסה, סביר כי תקטן רכישת מוצרים בני קיימא, כדי למנוע צמצום בצריכה המיידית של רכיבים אחרים. אומדן, שנערך בהנחה שמוצרים בני קיימא מספקים שירותי צריכה ל-12 שנים מיום רכישתם במוצק, מורה כי עצם הקטנת הרכישות לא פגמה ברמת הצריכה ממוצרים בני קיימא, (שהיא, כאמור, תחשיבית). זו הוסיפה לגדול גם ב-1977, אם כי בקצב מואט בהשוואה לשנים קודמות.

גורמים נוספים, שפעלו לירידה ברכישות מוצרים בני קיימא, היו הקטנת היקף העלייה ארצה והרמה הנמוכה של רכישת דירות.

ד. דיור

צריכת שירותי דיור גדלה ב-1977 ב-4 אחוזים לנפש, שיעור המהווה האטה לעומת השנים הקודמות. המחירים היחסיים של דירות ירדו בשנה הנסקרת, כך שמשקלו של סעיף זה בסך הצריכה ירד ב-1977. אומדן צריכת הדיור הוא תחשיבי בעיקרו ומבוסס על השינוי במלאי הדירות: בשנים 1974—1976 הצטבר חלק מהדירות החדשות בידי הקבלנים, ואומדן צריכת שירותי דיור היה מוטא במקצת כלפי מעלה: נראה כי ב-1977, ובפרט לקראת סוף השנה, הצטמצם המלאי הבלתי מכור של דירות.

ה. שירותים אחרים

הצריכה הריאלית לנפש של שירותים אחרים גדלה ב-1977, יחסית, בדצב מהיר, — 5.5 אחוזים, למרות עלייה במחירים היחסיים. העלייה התרכזה בסעיפים, ובהם נמדדו ישירות הוצאות הצרכנים (עלייה של 6.5 אחוזים לנפש) בעוד שבסעיפים אחרים, שנמדדו נעשית על סמך אינדיקטורים חלקיים, או זקיפות, היתה העלייה איטית יותר — 3.5 אחוזים לנפש.

ב. הלבשה, הנהלה וחפצים אישיים

צריכת מוצרי הלבשה ירדה ב-1977 בכ-6 אחוזים לנפש, ואילו צריכת הנעלה וחפצים אישיים עלתה השנה ריאלית. בסעיף הלבשה, הנעלה וחפצים אישיים היו בעבר תנודות משמעותיות בצריכה; ייתכן שהדבר נובע מתנודות ברכישות הצבאיות של הלבשה והנעלה הנרשמות בסעיף זה.

ג. מוצרים בני קיימא

הירידה ברכישות של מוצרים בני קיימא נמשכה גם ב-1977, אך היתה מתונה בהשוואה לשנתיים הקודמות: ירידה של כ-3 אחוזים לנפש. בהשוואה של תשעת החודשים הראשונים של 1977, היתה רמת הרכישות נמוכה ב-23 אחוזים לנפש לעומת התקופה המקבילה ב-1973. הירידה ברכישות ב-1977 התרכזה בצידוד למשק בית — 7 אחוזים לנפש, ובריהוט, שרכישות מוצריו ירדו בכ-2.5 אחוזים לנפש. רכישות של כלי רכב אישיים עלו ב-1977 ב-2.5 אחוזים לנפש, אך

לוח ח' 5

השינויים בצריכה הריאלית של מוצרים בני קיימא, 1963 עד 1977
(אחוזים מעוגלים)

1977	1976	1975	1974	1973	1972	1971	1970	ממוצע 1968- 1969	ממוצע 1966- 1967	ממוצע 1963- 1965	המשקל בי"1977 (מחירים קבועים)
											רכישות ריהוט
1	-5	-2	12	14	15	0	6	29	-14	16	36
-5	-4	-10	17	24	7	10	-25	71	-11	14	49
5	7	-49	4	29	41	35	-32	61	-16	25	15
-2	-3	-16	12	22	16	10	-17	54	-13	16	100
											סך הכול
											שירותי מלאי ריהוט
5	7	9	10	10	10	10	12	11	12	14	34
7	9	12	13	12	12	12	17	15	11	15	48
											ציוד למשק בית
3	3	9	17	18	16	13	16	17	15	32	18
											כלי רכב אישיים
6	7	10	13	13	12	12	15	14	12	16	100
											סך הכול

הערות: הרכישות חושבו במחירי 1970, ושירותי המלאי במחירי 1964. נוסחת מלאי מוצרים בני קיימא — ראה נספח.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובנק ישראל.

בלטו העלויות בהוצאות על נסיעות (13 אחוזים לנפש) וכן בדואר ובטלפון (13 אחוזים ריאליים לנפש). ייתכן שבסעיף זה ישנו רכיב משמעותי של צריכת תיירים וכן עליית הצריכה בתקופת ביקור סאדאת. לעומת זאת נמשכה הירידה בביקורים בבתי הקולנוע: כ-23 אחוזים ריאליים לנפש.

5. הרכב החיסכון הפרטי

נתונים ואינדיקטורים חלקיים¹⁰ מורים, כי ב-1977 גדל החיסכון הפיננסי של משקי הבית בקצב מהיר ביותר. בחיסכון-השקעה בדירות היתה ב-1977 עליית מה, בעיקר במחצית השנייה של השנה, וברווחים הבלתי מחולקים של פירמות היתה, כנראה, ירידה ב-1977.

א. החיסכון בנכסים פיננסיים

החיסכון בנכסים פיננסיים של משקי הבית עלה ריאליית במהירות רבה ביותר ב-1977. סך כל החיסכון נטו של משקי הבית, במסגרות המוסדיות של שוק ההון, לטווח בינוני וארוך, גדל השנה ריאליית בכ-35 אחוזים, ונוסף על כך גדלה הנפקת המניות פי 5, ונמשכה עלייתם המהירה של חסכונות במטבע חוץ.

ברכיבי החיסכון הפיננסי ניכר ב-1977 מעבר, מהחזקה ישירה של איגרות חוב ממשלתיות לחזקה עקיפה של איגרות חוב, בעיקר באמצעות תכניות חיסכון, קופות גמל וקופות פנסיה. מעבר זה נבע, במידה מסוימת, משינויים בתשואות היחסיות לטובת מסגרות החיסכון המוסדי, אך בעיקר מהמשך הפגיעה באמונו של הציבור באיגרות החוב הצמודות. הגידול הריאלי בתכניות חיסכון (72 אחוזים) נובע משיפור בתשואה היחסית במהלך השנה על סוג זה של חיסכון, מחריגה זמנית מתאימות התנאים בין הבנקים והעלאת תחרותית של התשואה לחוסך, ולמשך ימים מספר לאחר הרפורמה בשוק מטבע החוץ, — כתוצאה מהאפשרות להפקיד כספים צמודים למדד הקודם לרפורמה; כן נובע הגידול מן התשלומים הרטרואקטיביים, שניתנו השנה בסקטור הציבורי.

הגידול בחיסכון נטו באמצעות קופות גמל (עלייה ריאליית של כ-32 אחוזים) נעוץ בעלייה המהירה בתשלומי השכר ובהגדלה ניכרת בסכומי ההפקדה המותרים.

הגיאות יוצאת הדופן בשוק המניות בשנת 1977 הגדילה את חיסכון משקי הבית, באמצעות רכישת מניות, שהונפקו השנה (כ-4 מיליארד ל"י).

עם הפעלת הרפורמה במדיניות מטבע החוץ בסוף 1977, נפתחה בפני האוכלוסייה כולה האפשרות לחסוך במטבע חוץ, והוסרו חלק מההגבלות, שהיו מוטלות על השימוש בחשבונות אלה. הצבירה בחשבונות מטבע חוץ הגיעה ב-1977 (למעט הפרשי פחות) לכ-4.5 מיליארד ל"י.

ב. החיסכון דרך השקעה בדיור

נראה כי ב-1977 גדל החיסכון-השקעה בדיור: בממוצע שנתי התרחשה השנה עלייה קלה ברכישת דירות, ועלייה מתונה (כ-8 אחוזים) במחירי הדירות. העלייה ברכישת דירות, ועמה האמרת מחיריהן, אירעו לקראת סוף השנה. האשראי האפותיקאי עלה השנה בכ-13 אחוזים, ולפיכך לא חל שינוי משמעותי ברכיב המימון ברכישת דירות ב-1977; נראה אפוא כי ב-1977 גדל החיסכון בדיור.

¹⁰ הנתונים שבידינו אינם מאפשרים להפריד את החיסכון של הסקטור הפרטי לרכיביו הראשיים: חיסכון פיננסי של משקי הבית, חיסכון דרך השקעה בדיור, ורווחים לא-מחולקים של פירמות.

חסכון הפקטור הפרטי, 1970 עד 1977

1977	1976	1975	1974	1973	1972	1971	1970	
(מיליוני ל"י)								
26,841	17,089	17,453	11,639	9,385	6,927	4,528	3,293	החיסכון הגולמי (ממקורות פנים, בניכוי מילוות חובה)
7,601	4,360	8,224	5,366	5,279	3,939	2,215	1,452	החיסכון הנקי (ממקורות פנים, בניכוי מילוות חובה)
28.9	-58.8	9.2	-26.7	12.2	53.7	36.4	-17.7	העלייה או הירידה (-) בחיסכון הנקי הריאלי
שיעור החיסכון הגולמי מתוך ההכנסה הפנויה								
23	22	29	30	33	32	29	25	ממקורות פנים ללא ניכוי מילוות חובה
23	21	27	26	30	29	25	23	בניכוי מילוות חובה
28	26	34	35	39	40	37	31	מכל המקורות ללא ניכוי מילוות חובה
28	26	32	31	36	37	34	30	בניכוי מילוות חובה
אינדיקטורים נבחרים לחסכון משקי הבית (מיליוני ל"י)								
3,850	2,160	1,740	1,510	890				צבירה נטו של החסכונות באמצעות קופות גמל
5,730	2,460	2,190	1,700	540				תכניות חיסכון
910	620	450	320	180				ביטוח חיים
1,510	1,340	1,670	1,000	240				קרנות נאמנות
12,000	6,580	6,050	4,530	1,850				סך כל החיסכון נטו של משקי הבית, במסגרות המוסדיות של שוק ההון
-1,810	-780	-650	-590	+860				הפנית חיסכון למערכת מוסדות שוק ההון דרך גיירות ערך פירעון הלוואות קודמות של משקי הבית
2,370	1,460	1,150	740	600				האשראי שניתן למשקי הבית מצד מערכת המוסדות הכספיים
3,680	3,000	2,390	1,930	1,079				מזה : אשראי אפוזיקאי
(2,380)	(2,110)	(1,860)	(1,450)	(770)				הנפקת מניות ¹
3,721	702	750	431	626				אמצעי תשלום ²
5,231	2,872	1,892	1,330	1,805				פיקדונות לזמן קצוב ² (מטבע ישראלי)
1,088	503	-40	-224	-49				פז"ק (פיצויים) ותמ"מ,
1,036	1,747	1,079	531	499				למעט הפרשי שצרים ופיתוח
3,356	1,507	481	37	597				פת"מ, למעט הפרשי פיתוח
49	46	52	68	75				מדד מכירת דירות בבנייה פרטית (1971 = 100)

(1) בשנים 1973-1974 — סך הנפקת מניות. מ-1975 ואילך : סך הנפקת מניות, למעט הנפקת מניות בידי מוסדות שוק ההון.
 רכיב לא ידוע של הנפקת המניות נרכש בידי מוסדות שוק ההון.
 (2) בסעיפים אלו כלול רכיב חיסכון של פירמות, שגודלו אינו ידוע.